

RAȚIUNEA ETNICĂ ÎN ÎNFĂPTUIREA MĂRII UNIRI. STUDIU DE CAZ: ALTE REALITĂȚI ISTORICE (CAZUL BOIA ȘI „THE WORLD’ S TODAY”)

Ovidiu Solomon

„Ceea ce constituie un neam este o realitate care stă la încheietura metafizicii cu istoria, o unitate de soartă, de destin în timp”¹.

Rezumat

În publicistica sa, Eminescu afirmă că „poporul român are un foarte acut simț al istoriei fiindcă are un foarte bogat cult al strămoșilor” – lămuritor în ceea ce privește „nevoia de identitate diacronică (istorică) a ființei umane”², care dă sens înseși istoriei. De aceea se impune o raportare corectă asupra istoriei (relatate), care relevă, dacă nu întotdeauna adevărul întreg, cel puțin unul parțial, pe seama căruia se pot face anumite aprecieri clarificatoare. Problema survine atunci când aprecierile, prin ele însele, reprezintă o amenințare asupra realității istorice, ce poate ajunge distorsionată în percepția publică, creând-se astfel noi părgihii de interpretare a istoriei care alterează acuratețea unei analize istorice, compromițând chiar posibilitatea de a explica procesul de formare a poporului român. Drept urmare, am ales să analizez câteva dintre aprecierile cu puternic caracter amplificator al concluziilor, ce atentează, mai ales, la realitatea istorică cu privire la entitatea românească primordială și stadiile devenirii ei, mai exact cele care pun sub semnul întrebării unitatea neamului românesc. Două cazuri mi s-au părut exemplare încercării de față, și anume: (1) discursul eseistic constant al autorului Lucian Boia pe marginea unor evenimente de mare însemnătate istorică și (2) tendința de enclavizare a comunității maghiare prezentată de revista internațională The World's Today ca o stare de fapt a raporturilor interetnice din Transilvania.

Cuvinte-cheie: etnie, națiune, istorie, unitate, Boia.

Abstract

In his published works, Eminescu states that “the Romanian people has a very acute sense of history due to their very rich cult of ancestors” – making the “need for the diachronic (historical) identity of the human being” clear, a fact which gives meaning to history itself. That is why an accurate interpretation on history is mandatory, revealing at least a partial truth, on the grounds of which some clarifying assessments can be made. The problem appears when the assessments themselves represent a threat to the historical facts, which may become distorted

¹ Mircea Vulcănescu, *Dimensiunea românească a existenței*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1991, p. 15.

² Gheorghiu Geană, *Viața memoriei și construcția diacronică a identității*, în *Caietele de la Putna. Etnica Memoriei* (9. IX – 2016), p. 123.

in the public's perception, thus creating new tools for compromising a historical reality, jeopardizing even the possibility of explaining the birth-process of the Romanian nation. As a result, we have chosen to analyze a few of the assessments with the most driven conclusions, which are particularly aiming towards the historical reality concerning the primordial Romanian entity and the stages of its becoming, namely highlighting those that question the unity of the Romanian nation. Two cases appeared to be worth mentioning in the present situation: (1) the essay-like constant discourse of Lucian Boia regarding events of great historical significance, and (2) the tendency of enclavement of the Hungarian community presented by The World's Today as a factual state of interethnic relations in Transylvania.

Keywords: ethnicity, history, nation, unity, Boia.

I. Cazul Lucian Boia

Discursul istoriografic

Este cunoscut faptul că majoritatea cărților scrise de Lucian Boia ocupă un loc important în palmaresul Editurii *Humanitas*, cărți ce se bucură totodată de o promovare puternică în rândul marilor librării, fiind printre cele mai vândute din ultimii ani³. Încadrarea acestui fapt, însă, trebuie să se facă în funcție de aportul adus culturii românești și universale. Având în vedere că tema predominantă propusă de autor este de natură istorică, atrage de la sine o responsabilitate cu privire la calitatea conținutului și, mai ales, la impactul pe care îl are asupra percepției cititorului. Trecând peste câteva dintre lucrările sale cele mai controversate, vom desprinde cu ușurință obiectivul lor comun: *mistificarea adevărului istoric*, prin încercarea de a reduce conștiința unității poporului român și dezideratul Marii Uniri la deciziile politice ocazionate de cursul Primului Război Mondial.

Înainte de toate, putem conveni că orice carte nou publicată, fie că-și propune să schițeze realitatea socială în limitele ei sau să deschidă noi uși ale imaginarului, îndeplinește, sub o formă sau alta a utilității ei, îndemnul lui Titu Maiorescu de *a scrie*. Însă cu ce preț? Tot Maiorescu spune că „o primă greșeală de care trebuie astăzi ferită tinerimea noastră este încurajarea blândă a mediocrității”. Dând felurite exemple de forme ale mediocrității, privite laudativ sau cu indulgență, soluționează:

„De aci să învățăm marele adevăr că mediocritățile trebuiesc descurajate de la viața publică a unui popor, și cu cât poporul este mai incult, cu atât mai mult, fiindcă tocmai atunci sunt primejdioase”⁴.

În speță, nu lucrările *per se* ale dlui Boia fac obiectul mediocrității, ci *abordarea contrafactuală* a unor fapte istorice expuse, întemeiată pe afirmații

³ Aura Marinescu, „Topul vânzărilor la Gaudeamus 2016. Cei mai vânduți autori la târg au fost Lucian Boia, Julian Barnes, Dan Brown, Paulo Coelho și Mircea Mihăieș” (București), 21 noi. 2016, articol disponibil la adresa de internet: www.news.ro/cultura-media/topul-vanzarilor-la-gaudeamus-2016-cei-mai-vanduti-autori-la-targ-au-fost-lucian-boia-julian-barnes-dan-brown-paulo-coelho-si-mircea-mihaies-192240582100201611116056480

⁴ Titu Maiorescu, *În contra direcției de astăzi în cultura română*, București, Editura Minerva, 1989 [1868], pp. 128–129.

categorice, cu sens de *adevăr*, care-i conferă cititorului un sentiment fals de satisfacere, fie și parțială, a nevoii de cunoaștere, ceea ce nu înseamnă altceva decât o formă a inculturii. Așadar, capcana mediocrității semnalată de Maiorescu nu se reduce doar la tot ce-i produs al mediocrității, ci se extinde și asupra a tot ce poate genera/produce mediocritate.

În accepția lui L. Boia:

„ceea ce numim îndeobște istorie este *discursul* nostru despre istorie, este imaginea, inevitabil incompletă, simplificată, deformată, a trecutului pe care o recompune fără încetare; El (istoricul – n.n.) produce un gen de ficțiune cu materiale *adevărate*; nu există istorie obiectivă, și nu numai că nu există, dar nici nu poate exista; există un proces inevitabil de *mitificare a istorie*.”⁵

Această concepție, de la un capăt la altul, este viciată de o confuzie generalizată, conform altor autori în măsură să o evalueze. Prof. univ. dr. Gheorghiu Geană, disecând acest subiect într-una din lucrările sale, ne arată că:

„discursul istoriografic nu produce mituri sau ficțiuni, ci adevăruri. Deși acestea sunt, desigur, „incomplete”, incompletitudinea nu le plasează în registrul imaginarului. Imaginarul evocă (deși nu în mod obligatoriu) ficțiunea, însă un adevăr incomplet nu este echivalent cu o ficțiune. De altfel, dintr-o perspectivă epistemologică riguroasă, nici științele naturii nu se bazează pe adevăruri absolut obiective.”⁶

Prin convingerea că mitul este un produs al subiectivității și atât, L. Boia reduce istoria poporului român la un abuz de mitologie:

„Am putea fi întrebați care este opinia noastră cu privire la ponderea diverselor elemente alcătuitoare ale poporului român. Răspunsul este că nu avem nici un răspuns, pentru simplul motiv că, pusă așa, problema apare formulată dintr-o perspectivă *strict mitologică*.”⁷

Dincolo de această logică răsturnată, *dimensiunea sacră* a mitului a fost și ea consolidată prin Mircea Eliade⁸, Anthony D. Smith⁹, Walker Connor¹⁰ și alții care se raportează la mit numai în legătură cu *originea* unor fapte umane (de exemplu, referitor la întemeierea națiunii).

Originea neamului românesc. Ispita tragică

Pe marginea structurii etnice a poporului român, L. Boia a lansat afirmația potrivit căreia românii sunt români, nici daci, nici romani, nici slavi. Mai mult,

⁵ Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, ediția a III-a adăugită, București, Editura Humanitas, 2002, p. 51–53.

⁶ Gheorghiu Geană, *op. cit.*, p. 129.

⁷ Lucian Boia, *op. cit.*, p. 177.

⁸ Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, București, Editura Univers, 1978, pp. 131–134.

⁹ Anthony D. Smith, *Myth and Memories of the Nation*, Oxford University Press, 1999, pp. 57–97.

¹⁰ Walker Connor, *The Nation and its myth* în „International Journal of Comparative Sociology”, Vol. 33, Issue 1, 1992, pp. 48–57.

„oricât de diferiți ar fi românii de germani, să zicem, sunt mult mai apropiați astăzi de aceștia decât de strămoșii daci și romani”, insistând că „o națiune nu este un organism biologic, ci un organism social, o sinteză culturală”¹¹.

Dacă am conveni orientarea conceptului de *națiune* sau *etnie* (ca ipostază primară a națiunii) spre un registru exclusiv cultural, am avea de a face cu formula „poporul culturii române”. Ajunși la o astfel de ipoteză, nu putem decât să renunțăm să-i demonstrăm aplicabilitatea.

Anthony Smith, profesor emerit specializat în naționalism și etnicitate, arată că națiunile au un *nucleu etnic* dominant, deși termenul „etnic” este în general folosit cu referire mai curând la atributele culturale decât cele biologice, în pofida recente revigorări a interesului față de moștenirea genetică și față de selecția bazată pe rudenie ca explicații ale solidarității etnice¹².

Asocierea *poporului* cu *neamul*, întipărită în mentalitatea românească, nu este deloc întâmplătoare, semnificând o rudenie în primul rând naturală. Păstrarea în memoria colectivă a noțiunii de *neam românesc* indică implicit o identitate diacronică, ale cărei origini sunt proiectate adânc în istorie, ceea ce ne aduce în sfârșit la legătura identitară dintre entitatea primordială și stadiile devenirii ei, în cazul nostru la continuitatea daco-romanilor și, în special, la conștiința de sine a nației române.

Într-adevăr, așezarea neamului românesc pe o axă a existenței înseamnă mai mult decât legătura dintre două puncte (trecut–prezent) pe axa timpului, însă modul în care acesta se autodetermină¹³ dezvăluie *natura* lui, *a ceea ce este originar* în componența lui.

Vulcănescu își începe opera de referință *Dimensiunea românească a existenței* cu ceea ce constituie un neam, și anume „ceva mai adânc decât rasa în accepția ei biologică”, asupra lui planând mai multe influențe pe care le numește *ispite*. Când ne referim la „poporul român”, trebuie să ajungem la sufletul acestuia pentru a-l putea înțelege, și anume sub forma unei arhitecturi de *ispite*. Există astfel în sufletul neamului nostru:

„o ispită a Romei, una a fondului nostru nelatin, o ispită greco-bizantină, o ispită – poate chiar două – slave; una slavo-balcanică, alta a Rusiei lui Dostoievski. Există de asemenea, ispite franceze și germane atât de puternice, încât ne-au putut înstrăina. O ispită polono-maghiară – mai ales în Ardeal. Toate aceste ispite s-au concretizat istoricește în curente politice și culturale, care au însemnat în diferite timpuri [...] care continuă să polarizeze”¹⁴.

Putem vorbi așadar de națiune ca fiind o sinteză culturală doar sub raportul unei adăugări la ceea ce exista deja, pentru că, „dincolo de această variație, persistă o unitate de configurație, care le permite să se regăsească drept nuanțe ale unei aceleași realități esențiale”, ajungând astfel la ispita străfundului nostru anonim – *ispita tracă*. Și care e, în această structură, caracterul – și funcția reală – a ispitei

¹¹ Lucian Boia, *op. cit.*, p. 178.

¹² Anthony D. Smith, *op. cit.*, p. 127.

¹³ Vezi „Doctrina Wilson” – *principiul autodeterminării naționale*.

¹⁴ Mircea Vulcănescu, *op. cit.*, p. 19.

tracice? Tot Vulcănescu ne răspunde că ispita tracică nu este pentru sufletul românesc o ispită extrospectivă:

„ea nu implică orientarea sufletului românesc după un model extern, care să exercite asupra lui influențe din afară, cum e lumea franceză, ori cum e lumea slavă.

Ajungî la traci după ce reușești să elimini din tine tot ceea ce reușești să identifice ca datorate altora.”¹⁵

Ispita tracică ar fi, deci, judecată din acest punct de vedere exterior, „o ispită reziduală... lăuntrică”¹⁶. Cum resimțim această ispită intrinsecă? Oprindu-ne și cufundându-ne în noi înșine; lăsându-ne „ispitiți nu de ceea ce năzuim să fim, ci de ceea ce suntem”¹⁷.

Am ales să fac această scurtă introspecție asupra calității de *român* pentru a putea identifica urmele de îndoială, presărate de L. Boia în discursul său, asupra sentimentului național autentic, sentiment pe care ar trebui să îl resimtă orice român în pragul centenarului Marii Uniri.

Cursul întregirii României

Pentru Boia, sărbătorirea centenarului Marii Uniri reprezintă mai mult o piedică în drumul nostru european decât o reșezare mai hotărâtă a neamului românesc între frontierele României Mari:

„Chiar și acum când se întocmește Europa, suntem tentați, în continuare, să decupăm o istorie numai a noastră, deloc lipsită de accente mitologice. Ca și cum singura menire a istoriei ar fi aceea de a justifica România”¹⁸.

Această perspectivă a autorului, de necesitate a diminuării însemnătății actului de Unire, este întărită încă dinainte de lansarea cărții sale *În jurul Marii Uniri de la 1918*, anunțată de o scurtă prezentare prin care ne semnalează încărcătura mitologică a evenimentului și riscul abaterii de la *calea europeană*, care nu presupune:

„...revenirea la vechi frontiere, ci are, ca țel final, dispariția frontierelor și transformarea Europei dintr-un continent până nu demult conflictual într-o casă în egală măsură primitoare pentru toți locuitorii săi. Miza, pentru toți, nu e trecutul, ci viitorul.”¹⁹

¹⁵ „Nu trebuie să te așezi lângă Columna lui Traian ca să-ți dovedești dacismul, pentru că conciul femeilor din Hunedoara nu s-a schimbat până astăzi ori pentru că printre ostașii lui Decebal recunoști cușmele țărănilor din Țara Oașului, despre rostul cărora se întrebă mulți istorici care nu au fost niciodată prin țara aceasta. Aici în București, sub straietele nemțești care ne acoperă, în orașul acesta de dolmeni și de mehniri care ne înconjoară, în care Occidentul dă zilnic asalt irealității, care la rândul ei îi macină substanța într-o atmosferă de basm, lumea tracă reînvie la fiecare pas” (Vulcănescu, *op. cit.*, p. 47).

¹⁶ *Ibidem*, p. 46.

¹⁷ *Ibidem*, p. 47.

¹⁸ Lucian Boia, *În jurul Marii Uniri de la 1918. Națiuni, frontiere, minorități*, București, Editura Humanitas, 2017, p. 6.

¹⁹ Informație preluată de pe site-ul Editurii Humanitas, disponibilă la adresa de internet: www.humanitas.ro/humanitas/in-jurul-marii-uniri-de-la-1918

Într-atât de slabă se vedește identitatea națională a autorului, încât nici titlul cărții nu putea fi mai vag: sintagma *În jurul* propune de fapt o *așa-zisă* Mare Unire, când se putea foarte bine să i se acorde importanța cuvenită prin formularea simplă *Marea Unire de la 1918*, însă titlul astfel formulat ar implica o asumare directă a ceea ce a însemnat cu adevărat acest moment pentru poporul român, și anume încununarea tuturor eforturilor susținute de-a lungul istoriei în sensul realizării unității naționale pe toate planurile. Pe când, autorul nostru susține ideea unui sentiment național dezvoltat pe parcursul secolului al XIX-lea ce doar *anima* românilor generației de foc, pe care nu-l avuseseră, la vremea lor, nici dacii și nici Mihai Viteazul²⁰.

În ceea ce privește statutul Transilvaniei, în concepția dlui Boia, aceasta:

„Nu aparținuse niciodată României sau vreunui dintre principatele care formaseră România la 1859. De la începuturile sale statale fusese înglobată în Ungaria și, chiar când Ungaria dispăruse, continuase, prin elita sa conducătoare și prin organizarea de stat, să se înfățișeze ca parte a vechiului regat ungar. Românii puteau invoca, firește, cum au și făcut, un drept etnic asupra Transilvaniei (populația românească fiind majoritară), dar nu și vreun drept istoric. Puteau să-i acuze pe unguri că îi asupreau sau îi discriminau pe români, dar nu-i puteau acuza că răpiseră vreodată Transilvania.”²¹

Cu un singur argument se poate demonta acest derapaj (mai mult în partea a doua a studiului), și anume chiar prin aducerea în față a hărții Europei Centrale din 1918–1940, care ne arată că delimitarea Ungariei prin Tratatul de la Trianon nu diferă de frontierele Regatului Ungar din anul 1001 (Harta 1).

Harta 1. Europa Centrală 1918–1940²².

²⁰ Lucian Boia, *În jurul Marii Uniri de la 1918. Națiuni, frontiere, minorități*, București, Editura Humanitas, 2017, p. 9.

²¹ Lucian Boia, *Primul Război Mondial. Controverse, paradoxuri, reinterpretări*, București, Editura Humanitas, 2014.

²² *Atlasul Spațiului Istoric și Etnic Românesc*, vol. 2, București, Editura Militară, 1992, p. 25.

Marea Unire de la 1 decembrie 1918 a însemnat pentru români, fără a lăsa loc de interpretare, redobândirea *de facto* a spațiului de viațuire originar Dacia Felix, în care au trăit strămoșii noștri daco-romani. De unde însă urma de îndoială asupra apartenenței Transilvaniei și Basarabiei la România, de-a lungul istoriei până în prezent? Cel mai probabil, blocajul psihologic în derularea firească a istoriei neamului românesc stă în faptul că Unirea de la 1600 înfăptuită de Mihai Viteazul a fost de scurtă durată și preponderent recunoscută de anumiți autori ca fiind o prima Unire strict *politică*, chiar dacă memorabilă a celor 3 (trei) țări românești într-un stat unitar (vezi Harta 2).

Harta 2. Harta Țărilor Române în timpul lui Mihai Viteazul²³.

Faptul că voința poporului și voința oficială politică nu au fost, până atunci și după, în deplină concordanță nu înseamnă că identitatea și conștiința națională a românilor aveau nevoie de confirmarea unei întregiri politice pentru a fi recunoscute. Dacă în cel mai înălțător moment al neamului românesc – 1 decembrie 1918 – s-a întâmplat ca factorul geografic și factorul conjunctural al intereselor politice să se coreleze pozitiv cu conștiința de neam, aceasta nu înseamnă, din nou, că momentul nu a fost unul cu mult întârziat. Dar ca să ne facem înțelegi: niciodată nu este și nu poate fi prea târziu pentru întregirea României. Concepțiile și conjuncturile politice au împiedicat întemeierea statului unitar, iar P.P. Panaitescu ne oferă o explicație în detaliu a situației celor două formațiuni românești extracarpătice, cu reflexe lămuritoare și asupra Transilvaniei, a cărei apartenență legitimă la România este combătută cu înverșunare de L. Boia, după cum am văzut mai sus. Panaitescu ia în calcul mai multe elemente care au avut un rol important în mersul lucrurilor: elemente de relief, fluxul comercial, tradiția dinastică. În cursul analizei sale, eminentul istoric enunță și această afirmație cu o vădită funcție concluzivă:

²³ Hartă atribuită <http://historymaps.ro>. Licență: Creative Commons CC BY-NC 3.0 .

„Dar să ne ferim să confundăm solidaritatea între diferitele ramuri ale poporului nostru, care este un sentiment, cu ideea politică a unui stat unitar românesc, ceea ce este cu totul altceva. Putem afirma, întemeiați pe dovezi, că o asemenea idee (în sensul aplicării ei – n.n.) nu exista în veacul al XVII-lea, nici chiar în al XVIII-lea; mai mult, era privită cu o absurditate și ca o primejdie de cei luminați dintre intelectuali și oamenii de stat. Nu pentru că aceștia nu-și iubeau țara, dar concepțiile politice ale vremii se împotriveau unei asemenea idei.”²⁴

De la statul geto-dac la statul român unitar

Istoria poporului român se explică lesne, în mare parte, prin încadrarea lui geografică:

„relieful hărții Europei dunărene îi indică precis contururile: arcul carpatic, întregit de munții Transilvaniei apusene, între câmpiile Dunării și Tisei și valea Nistrului, bastionul Transilvaniei înconjurat de povârnișurile naturale formate de țările românești Muntenia și Moldova și de pantele care coboară spre câmpia Ungariei”²⁵.

Acest spațiu, cât și Peninsula Balcanică au fost locuite de populații milenare de origine comună indo-europeană, distingându-se două ramuri:

„a Illyrilor, care se întindeau spre apus, până la Adriatica și la Marea Ionică și a Tracilor, din jurul Mării Negre și Mării Egee, iar din sec. III, înainte de Hristos, până în secolul III ale erei creștine, cucerirea romană își întinde stăpânirea asupra tuturor acestor regiuni”²⁶.

Invaziile continue din nord și răsărit din secolul al III-lea până în secolul al XIII-lea (goți, gepizi, huni, avari, bulgari, maghiari, pecenegi, cumani, tătari), cât și dominația trecătoare acestor cuceritori succesivi au împiedicat constituirea statelor românești înainte de sfârșitul Evului Mediu, iar până la formarea statului unitar român, deși împărțit în mai multe state, neamul românesc a avut din vreme instinctul, dacă nu chiar *conștiința deplină a originii comune și a unității sale naturale*.

În fapt, primul act de *Unire* săvârșit în spațiul geografic românesc a fost înfăptuit de Burebista, unificând micile regate dacice într-un singur stat, ceea ce demonstra prezența elementului etnic comun în toate cele patru, mai târziu cinci, unități statale formate la destrămarea lui:

„din Cadrilaterul Boemiei până la munții Haemus (Balcani) și de la Dunărea panonică până la Bug”²⁷.

A doua *Unire* a fost realizată de Decebal, care a refăcut unitatea statului dac, mai puțin întins decât statul lui Burebista, dar *mai puternic* și cuprindea Transilvania, Banat, Oltenia, centrul și sudul Moldovei. Transilvania, Moldova, Maramureș și regiunea subcarpatică a Munteniei.

²⁴ P.P. Panaitescu, *Interpretări românești*, ediția a 2-a, postfață, note și comentarii de Ștefan S. Gorovei și Maria Magdalena Szekely, București, Editura Enciclopedică, 1994 [1947], pp. 99–110.

²⁵ *Atlasul Spațiul Istoric și Etnic Românesc*, vol. 1, București, Editura Militară, 1992, p. 3.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Atlasul Spațiul Istoric și Etnic Românesc*, vol. 1, București, Editura Militară, 1992, p. 6.

Vatra dacică permanentă cuprindea așadar întreg spațiul etnic românesc, nu numai limitele lui actuale, ci și dincolo de el, până la Bug, peste Dunăre și peste Tisa.

Survine apoi ceva dincolo de orice așteptare, în condițiile cuceririi romane și transformării Daciei în provincie imperială:

„În termenii ontologiei istorice, cucerirea romană ar fi trebuit să însemne o cădere; într-adevăr, istoria obișnuită ne arată că orice cucerire reprezintă pentru cel pierdut o pierdere: de teritoriu, de libertate, de identitate”²⁸.

Desigur, pierderile umane au fost uriașe, iar elementele culturale au suferit transformări radicale. Trebuie însă să admitem că avem de-a face cu o extensie a primei uniri, sub forma unei consacării toponimic-onomastică a unei stări de bine ce precede, în fond, cucerirea romană, și continuă odată cu aceasta, fapt dovedit prin denumirile formațiunilor teritoriale ulterioare între sec. I–VI până la formarea voievodatelor. *Până la sfârșitul sec. al VIII-lea, ființa istorică a poporului român era deja constituită.*

Gheorghe Brătianu ne arată în lucrarea sa *Tradiția istorică despre întemeierea statală a formațiunilor românești*²⁹, uzând de izvoarele ungurești în ceea ce privește situația Transilvaniei de la începutul sec. al VIII-lea, și anume de cronică notariului anonim a regelui Bela al 4-lea (*Gesta Hungarorum* – Faptele ungarilor redactată în sec. VII–VIII), că documentațiile istorice relevante atestă clar existența voievodatelor la avansarea poporului ungar în zonă, ca mai târziu, în anul 1600, Mihai Viteazul să reunească din nou, pentru *un* moment, formațiunile românești derivate din statul daco-roman. Deci, Unirea înfăptuită de Mihai Viteazul poate fi considerată a treia la număr, urmând, în 1859, unirea parțială ce va conduce inevitabil la Marea Unire din 1918.

În total, avem cinci mari acte de unificare a românilor. Ar urma, în mod firesc, Unirea României cu Republica Moldova, scânteind deja semne ale realizării acesteia într-un viitor cât se poate de apropiat, fiind deja semnate Declarații de Unire la nivelul autorităților locale din ambele țări³⁰.

Atât aceste acte de unire, cât și cele premergătoare lor probează cu desăvârșire afirmarea conștiinței de sine a națiunii române și ideea de unire, vădit rațională, prin cronicarii noștri. Această conștiință națională a entității românești s-a aflat dezmembrată până la momentul întregirii ei în trei comunități mari de oameni, vorbind aceeași limbă și împărtășind aceleași credințe. Pierdem adesea din vedere

²⁸ Gheorghică Geană, *op. cit.*, p. 129.

²⁹ Gheorghe I. Brătianu, *Tradiția istorică despre întemeierea statală a formațiunilor românești*, București, Editura Eminescu, 1980.

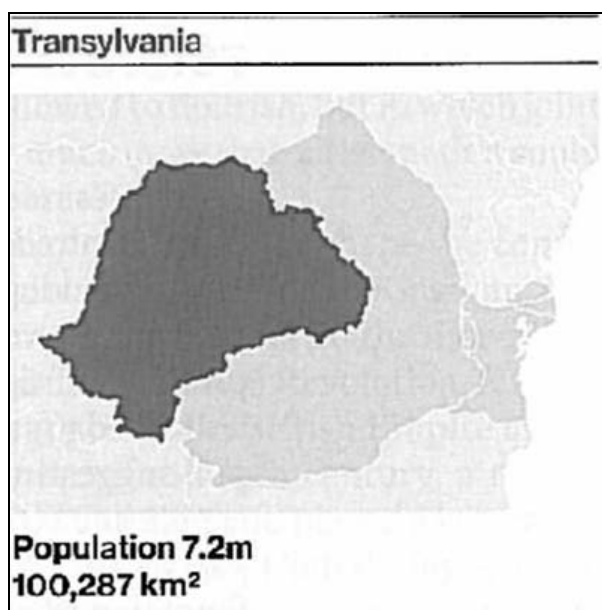
³⁰ *Timput.md*, „Doi consilieri socialiști au votat pentru UNIRE. Ultima localitate este din raionul Glodeni”, 28 feb. 2018, articol disponibil la adresa de internet: www.timput.md/articol/breaking-news---doi-consilierii-socialiti-au-votat-pentru-unire--ultima-localitate-este-din-raionul-glodeni-127826.html

că ideea de unire s-a ivit din percepția separată a părților, foarte important. Această idee apare mai întâi în scrierile cronicarilor (G. Ureche, M. Costin, D. Cantemir), fiind preluată apoi de marii istorici moderni.

II. Cazul „The World Today”

În numărul 5, volumul 70 Oct & Nov 2014 al revistei *The World Today*, care aparține Institutului Regal de Afaceri Internaționale Chatham House UK, găsim același tip de afirmații grave aflate în contradicție flagrantă atât cu adevărul istoric, cât și cu realitatea actuală, afirmații care atentează la integritatea teritorială a României prin promovarea, cu șanse ridicate de reușită, a unor percepții false în Europa și în lume, dat fiind prestigiul de care se bucură această revistă.

Revista a lansat un mesaj puternic tendențios, lăsând să se înțeleagă că România ar fi „alipit” Transilvania după 1947, „regiune care vrea să se rupă de țara mamă”³¹ (Harta 3).

Harta 3. Transilvania. Sursa: *The World Today* | Oct. & Nov. 2014.

În aceste condiții, devine „explicabilă” *tendința* Transilvaniei de a „se rupe de statul de apartenență”. Problema este că Transilvania este sursa românismului, doar aici s-a cizelat conștiința națională în secolele XVIII–XIX. În consecință,

³¹ „...that wants to break away from its parent state.”

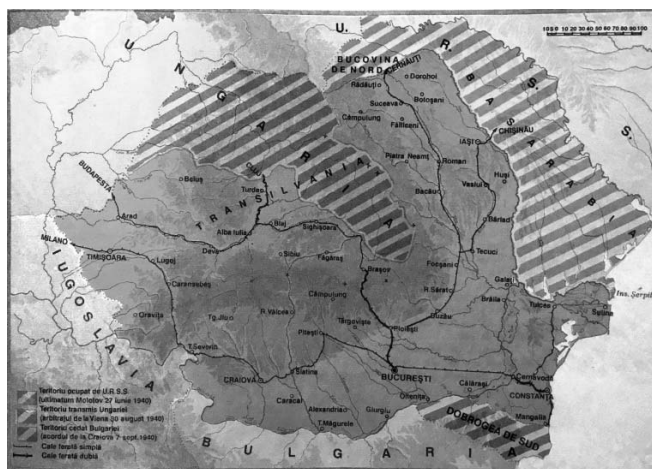
Transilvania este parte a discursului național românesc, curente sale culturale fiind parte integrantă din ceea ce îndeobște este cunoscut sub forma „ideii de stat”. Din punct de vedere etnic, cultural și politic nu se pune problema că Transilvania ar fi fost ceva *acaparată* de statul român, fiind parte a ideii de stat românesc chiar din momentul apariției acesteia în modernitatea europeană de la 1848, dacă nu chiar mai devreme. Totodată, textul și harta lasă impresia că Ungaria a devenit victimă când a pierdut Transilvania în 1947. Astfel abordată starea de fapt, cititorul este ghidat spre idei false: Ungaria nu a stăpânit în perioada contemporană decât partea de Nord, între 1940 și 1944, ca urmare a dictatului germano-italian de la Viena, similar prin implicații cu Munchenul din 1938, când a început dezmembrarea Cehoslovaciei. Transilvania de Nord redevine parte a României după Tratatul de Pace de la Paris, din 1947, când Ungaria a fost pe banca statelor agresoare. Detalii istorice pe care autorii revistei, deși le cunosc, fac abstracție de ele, distorsionează realitatea, promovând o gravă dezinformare.

Pe lângă faptul că nu se verifică această tendință de separare a Transilvaniei, prin sondaje sau acțiuni în rândul populației sau al instituțiilor/ organizațiilor, altele decât cele de sorginte maghiară, majoritatea cu politici extremiste iluzorii, ea nu este susținută nici de fapte istorice reale. Transilvania nu a aparținut de drept niciodată Ungariei, formațiunile românești existând deja în momentul venirii ungarilor (în Transilvania – Ducatul lui Menumorut (900) – *Gesta Hungarorum*). Începând de la Ștefan cel Sfânt (deci de la unificarea inițială a ungarilor) și până la dispariția regatului ungar în 1526, Transilvania a fost întotdeauna voievodat autonom, iar mai apoi principat independent sub suzeranitate otomană. În 1699, Transilvania și-a pierdut independența, devenind provincie austriacă (ca și Ungaria de altfel) și a aparținut până în 1918 Imperiului Habsburgic, nicidecum Ungariei.

Declarația de la Alba-Iulia (1 Decembrie 1918) a consfințit definitiv apartenența întregii Transilvanii la România prin înfăptuirea Marii Uniri.

În urma Dictatului de la Viena (1940), trecerea Transilvaniei de Nord (Harta 4) sub ocupația Ungariei are loc prin massacre de notorietate în epocă de către trupele maghiare, aspect pe care istoriografia românească și politicile culturale contemporane ale României le-au trecut sub relativă tăcere din motivele unei „împăcări istorice” implicite, prin care victima își iartă călăul, dar la care Ungaria niciodată nu a achiesat. Sute de mii de oameni sunt deportați, uciși sau maltratați în regiunea ocupată în timpul războiului. În perioada 1940–1944, populația evreiască din Transilvania a scăzut cu 90%, marea majoritate fiind trimisă de către autoritățile maghiare către lagărele de exterminare germane, comportament pe care l-a avut și în Serbia, odată cu invadarea Iugoslaviei.

Este descalficant ca într-o revistă de specialitate de rangul *The World Today* să găsim comparații pe criterii etnice între Transilvania și Catalonia și inadvertențe care o plasează chiar în interiorul unei propagande extremiste.

Harta 4. România. Octombrie 1940. Sursa: Atlas „Spațiul Istoric și Etnic Românesc”, vol. 1, Editura Militară, 1992, XXVII.

Așa de pildă, catalanii sunt băștinași, pe când maghiarii din România sunt populație alogenă; în Transilvania, românii sunt populația predominantă și nu cea maghiară. Catalonia a avut o istorie aparte de cea a regatului Spaniei multă vreme. Transilvania a fost dintotdeauna parte a spațiului etnic și cultural românesc. În ceea ce privește drepturile acordate etnicilor maghiari din România, trebuie precizat că acestea sunt cu greu identificabile în alte state.

Delimitarea Transilvaniei de restul României în harta furnizată de revista *The World Today*, în contextul unui mesaj de tip secesionist, și prezentarea vagă și inexactă a situației minorității etnice maghiare din Transilvania obligă la retragerea și corectarea, în mod public, a afirmațiilor formulate, ceea ce nu s-a întâmplat până în prezent.

„Dacă ar fi trebuit să se aplice cu absolută strictețe principiul grupului lingvistic, România ar fi trebuit să reclame, fără contestație posibilă, unirea a sute de mii de Români de limbă, de obiceiuri și de suflet, care locuiesc în grupuri compacte pe malul stâng al Nistrului și dincolo de Bug, până la Nipru.

Ea ar fi trebuit să revendice sute de mii de Români stabiliți peste Dunăre, în Serbia, între văile Timocului și Moravei, peste o sută de mii pe malul bulgăresc al Dunării, satele românești răspândite în câmpia ungară, până la Tisa și în mai multe provincii ale Imperiului Țarilor... De asemenea ar fi trebuit să-și amintească existența vechilor populații românești așezate în inima Peninsulei Balcanice.”³²

Bibliografie

- Atlasul Spațiul Istoric și Etnic Românesc*, vol. 2, București, Editura Militară, 1992.
Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, ediția a III-a adăugită, București, Editura Humanitas, 2002.

³² *Atlasul Spațiul Istoric și Etnic Românesc*, vol. 1, București, Editura Militară, 1992, p. 3.

- Boia, Lucian, *În jurul Marii Uniri de la 1918. Națiuni, frontiere, minorități*, București, Editura Humanitas, 2017.
- Boia, Lucian, *Primul Război Mondial. Controverse, paradoxuri, reinterpretări*, București, Editura Humanitas, 2014.
- Brătianu, Gheorghe I., *Tradiția istorică despre întemeierea statală a formațiunilor românești*, București, Editura Eminescu, 1980.
- Connor, Walker, *The Nation and its myth* în „International Journal of Comparative Sociology”, Vol. 33, Issue 1, 1992.
- Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, București, Editura Univers, 1978.
- Geană, Gheorghiuță, *Viața memoriei și construcția diacronică a identității*, în Caietele de la Putna. Etnica Memoriei (9. IX – 2016).
- Maiorescu, Titu, *În contra direcției de astăzi în cultura română*, București, Editura Minerva, 1989 [1868].
- Marinescu, Aura, „Topul vânzărilor la Gaudeamus 2016. Cei mai vânduți autori la târg au fost Lucian Boia, Julian Barnes, Dan Brown, Paulo Coelho și Mircea Mihăieș” (București), 21 noiembrie 2016, articol disponibil la adresa de internet: www.news.ro/cultura-media/topul-vanzarilor-la-gaudeamus-2016-cei-mai-vanduti-autori-la-targ-au-fost-lucian-boia-julian-barnes-dan-brown-paulo-coelho-si-mircea-mihaies-192240582100201611116056480
- Panaiteșcu, P.P., *Interpretări românești*, ediția a 2-a, postfață, note și comentarii de Ștefan S. Gorovei și Maria Magdalena Szekely, București, Editura Enciclopedică, 1994 [1947].
- Smith, Anthony D., *Myth and Memories of the Nation*, Oxford University Press, 1999.
- Timpul.md, „Doi consilieri socialiști au votat pentru UNIRE. Ultima localitate este din raionul Glodeni”, 28 februarie 2018, articol disponibil la adresa de internet: www.timpul.md/articol/breaking-news---doi-consilierii-socialisti-au-votat-pentru-unire--ultima-localitate-este-din-raionul-glodeni-127826.html
- Vulcănescu, Mircea, *Dimensiunea românească a existenței*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1991.